

**ӨМНӨГОВЬ АЙМГИЙН
ИРГЭДИЙН ТӨЛӨӨЛӨГЧДИЙН ХУРЛЫН
ТЭРГҮҮЛЭГЧДИЙН ТОГТООЛ**

2021 оны 03 сарын 28 өдөр

Дугаар 47

Даланзадгад сум

**“Агаарын бохирдолгүй Өмнөговь”
хөтөлбөр батлах тухай**

Монгол Улсын Засаг захиргаа, нутаг дэвсгэрийн нэгж, түүний удирдлагын тухай хуулийн 18 дугаар зүйлийн 18.1.2. “ж”, 20 дугаар зүйлийн 20.1 дэх хэсэг, аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын 2020 оны 2/4 дүгээр тогтоолыг тус тус үндэслэн аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдээс ТОГТООХ нь:

1. “Агаарын бохирдолгүй Өмнөговь” хөтөлбөрийг хавсралтаар баталсугай.
2. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх төлөвлөгөө гарган, хөрөнгийн эх үүсвэрийг жил бүрийн аймгийн хөгжлийн жилийн төлөвлөгөөнд тусгаж, үр дүнд хяналт тавьж ажиллахыг аймгийн Засаг дарга /Р.Сэддорж/-д даалгасугай.
3. Байгаль орчны салбар, төрийн болон төрийн бус байгууллага, иргэдийн хамтын оролцоонд тулгуурлан хөтөлбөрийг хэрэгжүүлж, үр дүнг нэгтгэн жил бүрийн нэгдүгээр улиралд багтаан аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын Тэргүүлэгчдэд тайлагнаж ажиллахыг аймгийн Засаг дарга /Р.Сэддорж/-д үүрэг болгосугай.

ХУРЛЫН ДАРГА

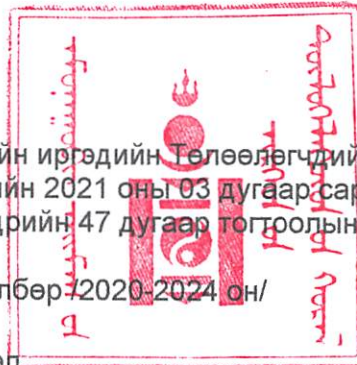
Б.БАДРАА

462210205

Аймгийн иргэдийн Төлөөлөгчдийн Хурлын
Тэргүүлэгчдийн 2021 оны 03 дугаар сарын 26-ны
өдрийн 47 дугаар тогтоолын хавсралт

“Агаарын бохирдолгүй Өмнеговь” хөтөлбөр 2020-2024 он/

Нэг. Нийтлэг үндэслэл

1.1. Хөтөлбөр боловсруулах үндэслэл

Сүүлийн жилүүдэд хот, суурин газрын хүн ам төвлөрөл, автомашины тоо өсөж, үйлдвэрлэл, үйлчилгээ нэмэгдэхийн хэрээр агаар, хөрс, усны бохирдлын түвшин зөвшөөрөгдөх хэмжээнээс давах тохиолдол байнга гарч байна. Мөн эрчимжиж буй дэлхийн цаг уурын өөрчлөлт, манай аймагт хурдтай хөгжиж байгаа уул уурхайн олборлолт, түүнтэй холбоотой дэд бүтэц хөгжихийн хэрээр хүрээлэн байгаа орчны бохирдол ихэсж, энэ нь байгаль орчин төдийгүй улс орны эдийн засаг, нийгмийн хөгжил, хүний амьдрах орчин, эрүүл мэндэд сөргөөр нөлөөлж байна.

Сүүлийн жилүүдэд Даланзадгад хот төдийгүй уул уурхай бүхий сумдын агаарын бохирдол нэмэгдэж, ялангуяа өвлийн улиралд Даланзадгад хотын агаарын бохирдлын хэмжээ тоос тоосонцор агууламж (нийт ажиглалтын 44,3 хувьд нь Монгол Улсын Агаарын чанарын стандартаас давж) хэт ихэсч, хүн амын эрүүл мэндэд сөрөг нөлөө үзүүлсээр байна.

Даланзадгад хотын агаарын бохирдлын 34 хувийг гэр хорооллын 5943 айл өрхийн гэрийн зуух болон аж ахуйн нэгж, байгууллагын 82 орчим халаалтын зуух, 1 хувийг замын хөдөлгөөнд оролцож байгаа 10817 Үүний 8645 буюу 80% нь 10 ба түүнээс дээш насжилттай/авто тээврийн хэрэгсэл, 65 хувийг дулааны цахилгаан станц, 0,1 хувийг үнсэн сан, замын тоос шороо, ил задгай хаясан хог хаягдал зэрэг бусад эх үүсвэр ялгаруулж байна.

Усны бохирдлын гол эх үүсвэр нь цэвэрлээгүй болон дутуу цэвэрлэсэн үйлдвэрлэлийн болон ахуйн бохир ус, стандартын шаардлага хангахгүй ариун цэврийн байгууламж, хог хаягдал, хөрс болон агаарын бохирдол, уул уурхайн болон барилгын үйлдвэрлэлээс үүдэлтэй лаг шавар, хагшаас зэрэг байна.

Төв суурингийн гэр хороолол тэлэхийн хэрээр стандартын шаардлагад нийцэхгүй, доторлогоогүй ариун цэврийн байгууламж нэмэгдэж байгаа нь ус, хөрсний бохирдлын гол эх үүсвэр, халдварт өвчин дэгдэх суурь нөхцөл болж байна. 15 сумын хэмжээнд хөдөө болон гэр хорооллын 21106 өрхийн ариун цэврийн байгууламж /нүхэн жорлон/-ийн тоо 18257 буюу 86,5 хувь нь стандартад нийцэхгүй байна.

Хөрсний бохирдлын гол эх үүсвэр нь гэр хорооллын ариун цэврийн байгууламжаас гадна хог хаягдал, уул уурхайн хаягдал, малын гаралтай түүхий эд боловсруулах үйлдвэрийн хаягдал, агаарын бохирдлоос үүдэлтэй байна.

Сум, суурин газарт гэр хорооллын ариун цэврийн байгууламжаас (жорлон, муу усны нүх) хамааралтай нянгийн бохирдол өндөр байдаг бол уул уурхайн бүс нутгуудад хөрсний бохирдол их байна. Боловсруулах үйлдвэр, машин засварын газар, хогийн цэгийн орчмын хөрсөнд хар тугалга, хром, цайр зэрэг хүнд металлын бохирдол ихээр илэрч байна.

Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах хүрээнд хийгдэж байгаа ажлууд үр дүн багатай байгаагаас Даланзадгад, Цогтцэций, Ханбогд сумдын хүн ам, ялангуяа хүүхэд, өндөр настны дунд агаарын бохирдлоос шалтгаалсан амьсгалын замын өвчлөл ихэсж, эрүүл мэндэд нь ноцтой хохирол учруулж байна.

Иймд агаар, орчны бохирдлыг бууруулахад чиглэсэн ойрын хугацаанд үр дүнд хүрэх, бодитой үйл ажиллагааг тодорхойлсон нэгдсэн бодлого боловсруулж, техник, технологи, хөрөнгө санхүү, хүний нөөцийн бүхий л боломжийг ашиглан салбар дундын нэгдсэн зохицуулалтыг ханган хэрэгжүүлэх зайлшгүй шаардлага гарч байна.

Өмнөговь аймгийн Засаг даргын 2020-2024 оны үйл ажиллагааны “Нутгийн хишиг” хөтөлбөр “Орчны болон агаарын бохирдлыг бууруулах зорилгоор иргэдийн оролцоотой хөтөлбөр хэрэгжүүлж, ногоон байгууламжийг нэмэгдүүлэх” /хот, суурин газрын агаар, ус, хөрсний бохирдлыг бууруулж, хог хаягдлын зохистой менежментийг хэрэгжүүлэх/ зорилтыг дэвшүүлж, агаарын бохирдлыг бууруулах үр дүнтэй арга хэмжээг авч хэрэгжүүлэхээр заасан нь энэхүү хөтөлбөрийг боловсруулах үндэслэл болж байна.

Хоёр. Хөтөлбөрийн зорилго, зорилт.

2.1. Иргэдийн эрүүл, аюулгүй орчинд амьдрах нөхцөлийг хангасан хот, суурин газрыг төлөвлөж, дэд бүтцийн байгууламжийн чанар, хүртээмжийг нэмэгдүүлэн бохирдлын эх үүсвэрийг багасгаж, хүн амд амьдрах орчны зөв дадлыг төлөвшүүлэх замаар агаар, орчны бохирдлыг бууруулж эрүүл, аюулгүй орчныг бүрдүүлэхэд энэхүү хөтөлбөрийн зорилго оршино.

2.2. Хөтөлбөрийн зорилгыг хангахын тулд дараах зорилтуудыг хэрэгжүүлнэ:

2.2.1. Хот төлөвлөлт, байгуулалт, дэд бүтцийг хөгжүүлэх оновчтой бодлого хэрэгжүүлж, орон нутгийг хөгжүүлэх замаар төвлөрлийг сааруулан хот, суурин газрын агаар, орчны чанарыг сайжруулах;

2.2.2. Байгальд ээлтэй, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэх замаар бохирдлын эх үүсвэрийг багасгаж, түүхий нүүрсний хэрэглээг үе шаттайгаар хориглож, бохирдуулах бодисын хаягдлыг бууруулах;

2.2.3. Уул уурхай, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны улмаас бохирдсон, доройтсон, эвдэрсэн газар, газрын хэвлийг хоргүйжүүлэх, нөхөн сэргээх, хамгаалах ажлын үр дүнг дээшлүүлж, хариуцлагатай үйл ажиллагааг хэвшүүлнэ.

2.2.4. Авто тээврийн хэрэгслээс ялгарах бохирдуулах бодисын хэмжээг бууруулах цогц арга хэмжээ авах;

2.2.5. Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үйл ажиллагааны удирдлага, зохицуулалт, санхүүжилтийг тодорхой болгож, агаар, орчны бохирдлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг урамшуулах тогтолцоог бий болгох;

2.2.6. Орчны бохирдлыг бууруулахад иргэд, олон нийтийн оролцоо, үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлж, эрүүл амьдрах зөв дадлыг төлөвшүүлэх, агаар, хөрс, усыг бохирдуулж байгаа эх үүсвэр, хаягдлын тооллого явуулж, бүртгэл мэдээллийн сан бүрдүүлж, орчны чанарын хяналт-шинжилгээний чадавхыг бэхжүүлэн судалгаа, шинжилгээний ажлыг өргөжүүлж үр дүнтэй болгох.

Гурав. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үе шат, уялдаа.

3.1. Хөтөлбөрийг 2020-2024 онд хэрэгжүүлнэ:

3.2. Дараах хөтөлбөрүүдтэй уялдаж хэрэгжүүлнэ.

3.2.1. “Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах” үндэсний хөтөлбөр

3.2.2. “Шинэ мянган айл” орон сууцны хөтөлбөр

3.2.3. “Түрээсийн орон сууц” хөтөлбөр

3.2.4. “Эко жорлон” хөтөлбөр

3.2.5. “Харшлын эсрэг” хөтөлбөр

3.2.6. “Эх хүүхдийн эрүүл мэнд” хөтөлбөр

Дөрөв . Хөтөлбөрийн хүрээнд хэрэгжүүлэх арга хэмжээ.

4.1. Хот төлөвлөлт, байгуулалт, дэд бүтцийг хөгжүүлэх оновчтой бодлого хэрэгжүүлж, орон нутгийг хөгжүүлэх замаар хот, суурин газрын агаар, орчны чанарыг сайжруулах зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.1.1. Хүн амын суурьшлын ерөнхий төлөвлөгөө боловсруулан хэрэгжүүлж, бүс нутагт үйлдвэрлэл, үйлчилгээ, хөдөө аж ахуйг төрөлжүүлэн хөгжүүлэх замаар төвийн хүн амын төвлөрлийг сааруулах;

4.1.2. Даланзадгад хотын гэр хорооллын тэлэлтийг багасгаж, яндангийн тоог бууруулах;

4.1.3. Цахилгаан дамжуулах, түгээх сүлжээ, дэд станцыг өргөтгөн хүчин чадлыг нь нэмэгдүүлж, гэр хорооллын айл өрх 2,1-3,5 хүчин чадалтай цахилгаан халаагуур ашиглах техникийн боломжийг бүрдүүлэх;

4.1.4. “Шинэ мянган айл” орон сууц, “Түрээсийн орон сууц” хөтөлбөрүүд хэрэгжүүлэх замаар хороололд амины орон сууцыг барихад чиглэсэн дэд бүтцийг байгуулж, орон сууцжуулах ажлыг эрчимжүүлэх, залуучууд, бага, дунд орлоготой иргэдийг урт хугацаатай, бага хүүтэй зээлд хамруулах;

4.1.5. Төвлөрсөн дэд бүтцийн системд холбогдох боломжгүй хэрэглэгчийг хэсэгчилсэн инженерийн хангамжид холбох, дэд төвүүдийг байгуулах, сэргээгдэх эрчим хүчний технологи нэвтрүүлэх;

4.1.6. Даланзадгад хотод ажиллаж байгаа халаалтын зуухыг бууруулах, хэрэглэгчийг төвлөрсөн болон хэсэгчилсэн инженерийн хангамжид үе шаттайгаар холбох;

4.1.7. Хот, суурин газрын гэр хорооллын ариун цэврийн байгууламжийг эрүүл ахуйн стандартын шаардлагад нийцүүлэх замаар боловсронгуй болгох;

4.1.8. Арьс шир, ноос, ноолуур боловсруулах цех, түүхий эд худалдан авах цэг, авто техникийн засвар, үйлчилгээний нэгдсэн төв, захыг байгуулж кластераар хөгжүүлэх;

4.1.9. Хот, суурин газрын орчимд элс, хайрганы олборлолт, үйлдвэрлэл эрхлэх үйл ажиллагааг үе шаттайгаар хязгаарлаж, газрыг нөхөн сэргээх;

4.1.10. Гэр хорооллын дахин төлөвлөлтийн хүрээнд ногоон бүс, бичил цэцэрлэгт хүрээлэн байгуулах, нэг хүнд ногдох цэцэрлэгжсэн талбайн хэмжээг нэмэгдүүлэх замаар хот, суурин газрын ногоон байгууламжийг хот төлөвлөлтийн стандартад нийцүүлэх;

4.1.11. Байгууллага, аж ахуйн нэгж, айл өрхүүдийг ногоон төгөл байгуулахад дэмжлэг үзүүлэх, бодлогоор дэмжих:

4.2. Байгальд ээлтэй, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэх замаар бохирдлын эх үүсвэрийг багасгаж, түүхий нүүрсний хэрэглээг үе шаттайгаар хориглож, бохирдуулах бодисын хаягдлыг бууруулах зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.2.1. Хот, суурин газрын “Агаарын чанарыг сайжруулах бүс”-ийг шинэчлэн тогтоож, халаалтын зориулалтаар шатааж хэрэглэхийг хориглох зүйлсийн жагсаалтыг гарган мөрдүүлэх;

4.2.2. Дулааны станц, дулааны цахилгаан станцаас бусад хэрэглээнд түүхий нүүрсийг үе шаттайгаар хориглох;

4.2.3. Дулааны цахилгаан станцын янданг өндөрлөх, шүүлтүүр суурилуулах;

4.2.4. Сайжруулсан түлшний үйлдвэрийг нүүрсний уурхай бүхий сумдад байгуулах;

4.2.5. Гэр хорооллын айл өрхийг стандартын шаардлага хангасан сайжруулсан түлшээр хангах, сайжруулсан түлшний үйлдвэрлэлийг дэмжин түүхий нүүрсний хэрэглээг орлуулах;

4.2.6. Гэр хорооллын 2 тарифт тоолууртай айл өрхийн тоог нэмэгдүүлэх, шөнө хэрэглэсэн цахилгаан эрчим хүчний үнийг 100 хувь хөнгөлөх;

4.2.7. Гэр, байшингийн дулаалгыг сайжруулж, дулааны алдагдлыг бууруулах төсөл, хөтөлбөр хэрэгжүүлэх;

4.2.8. Хот, суурин газрын дулааны хангамж, шугам сүлжээг өргөтгөх, шинээр дулааны эх үүсвэр барих ажлыг үе шаттай хэрэгжүүлэх, нүүрсний хэрэглээ, хаягдлыг бууруулахад чиглэсэн технологийн шинэчлэл хийх;

4.2.9. Даланзадгад хотын Төв цэвэрлэх байгууламжийг бүрэн ашиглалтад оруулж, сумдын ариутгах татуургын байгууламж, үйлдвэрийн урьдчилан цэвэрлэх байгууламжийг байгаль орчинд ээлтэй, дэвшилтэт технологиор шинэчлэх;

4.2.10. Гэр хорооллын айл өрхийн үнс, хог хаягдлыг хадгалах зориулалтын цэг болон хог хаягдлыг цуглуулах, тээвэрлэх машин механизмын тоог нэмэгдүүлж, хог хаягдлын менежментийг боловсронгуй болгох, хог хаягдлыг ашиглах, дахин боловсруулах үйлдвэрлэлийг бүсчлэн байгуулах, бодлогоор дэмжих;

4.2.11. Байгаль орчинд ээлтэй дэвшилтэт технологи бүхий хог хаягдал дахин боловсруулах үйлдвэрлэл эрхлэгч иргэн аж ахуйн нэгж, төрийн бус байгууллагыг бодлогоор дэмжиж, урамшуулах

4.2.12. Аюултай хог хаягдлыг түр хадгалах, устгах зориулалттай байгууламж байгуулж, аюултай хог хаягдал хяналтгүй тархах байдлыг хумих;

4.2.13. Ашиглалтаас гарсан сав, баглаа боодол, зай хураагуур, аккумулятор, өдрийн гэрлийн шил, элэгдсэн дугуй, ажилласан тос зэрэг хог хаягдлыг үйлдвэрлэгч, импортлогч, борлуулагч нь хариуцаж эргүүлэн татах зохицуулалт болон тэдгээр хаягдлыг дахин боловсруулж бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэсэн тохиолдолд олгох урамшууллын тогтолцоог бий болгох;

4.2.14. Үйлдвэрлэл, үйлчилгээнээс үүссэн орчны бохирдол, хог хаягдлыг бууруулах, байгальд ээлтэй, дэвшилтэт техник, технологи нэвтрүүлэх, байгалийн нөөцийг хэмнэлттэй, үр ашигтай ашиглахад чиглэсэн стандартуудыг нэвтрүүлж, мөрдүүлэх;

4.2.15. Агаар, орчны бохирдол, хүлэмжийн хийг бууруулах, эрчим хүчний хэмнэлттэй, дэвшилтэт техник, технологийг олон нийтэд таниулах "Байгаль орчинд ээлтэй техник, технологийн үзэсгэлэнгийн төв"-ийг байгуулах;

4.2.16. "Ногоон зээлийн сан"-г судалж, иргэд, хувийн хэвшлийн аж ахуйн нэгж байгальд ээлтэй, агаар, орчны бохирдол болон дулааны алдагдлыг бууруулах, эрчим хүчний хэмнэлттэй бүтээгдэхүүн, цахилгаан халаагуур худалдан авахад дэмжлэг үзүүлэх боломжийг бодлогоор дэмжих;

4.2.17. Нэгдсэн Үндэстний Байгууллагын Хүүхдийн сантай хамтран Цэвэр агаар төсөл хэрэгжүүлэх;

4.3. Уул уурхай, үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагааны улмаас бохирдсон, доройтсон, эвдэрсэн газар, газрын хэвлийг хоргүйжүүлэх, нөхөн сэргээх, хамгаалах ажлын үр дүнг дээшлүүлж, хариуцлагатай үйл ажиллагааг хэвшүүлнэ.

4.3.1. Уул уурхайн нөлөөллөөс үүсэж байгаа агаар, орчны бохирдол, тоосжилтыг бууруулах арга хэмжээг төсөл хэрэгжүүлэгч аж ахуйн нэгж байгууллагуудын Байгаль орчны менежментийн төлөвлөгөө, хамтын ажиллагааны гэрээнд тусгаж гүйцэтгүүлнэ.

4.3.2. Уул уурхайн бүс нутгийн цөлжилтийг бууруулах орон нутгийн бодлого, төлөвлөлттэй уялдуулан ногоон байгууламжийн төслийг тусгай зөвшөөрөл эзэмшигч аж ахуйн нэгжүүдтэй хамтран хэрэгжүүлнэ.

4.4. Авто тээврийн хэрэгслээс ялгарах бохирдуулагч бодисын хэмжээг бууруулах цогц арга хэмжээ авах зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.4.1. Хүний эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөө үзүүлж байгаа, стандартын шаардлага хангахгүй авто тээврийн хэрэгслийг замын хөдөлгөөнд оролцохыг үе шаттайгаар хориглох;

4.4.2. "Евро-5" стандартад нийцсэн чанарын шаардлага хангасан шатахууны импорт, хэрэглээг дэмжих, стандартын шаардлагад нийцээгүй шатахуун, түгээлт, хэрэглээг үе шаттайгаар хориглох, шатахууны чанарын хяналтын тогтолцоог сайжруулах;

4.4.3. Насжилт ихтэй авто тээврийн болон өөрөө явагч хэрэгслийн бүртгэл хяналтыг сайжруулж үе шаттайгаар хязгаарлах, цахилгаан болон хийгээр ажилладаг автомашины хэрэглээг нэмэгдүүлэх бодлого хэрэгжүүлэх;

4.4.4. Авто замын сүлжээг өргөтгөж, хөдөлгөөн зохицуулалтын ухаалаг систем нэвтрүүлэх, нийтийн тээврийн чанар, хүртээмжийг сайжруулж, авто тээврийн хэрэгслээс ялгарах бохирдуулагч бодисын хэмжээг бууруулах;

4.4.5. Зам, тээврийн салбарын хог хаягдлын зохистой менежментийн судалгаа хийж, ашиглалтаас хасагдсан автомашины хаягдлыг бууруулах;

4.4.6. Хот хооронд болон аялал жуулчлалын батлагдсан маршрутын авто замын дагуу зорчигч, тээвэрлэгчийн ая тухыг хангасан ногоон шийдэлтэй түр буудаллах үйлчилгээний цогцолборыг төлөвлөн байгуулах;

4.4.7. Авто замын ус зайлуулах системийг иж бүрнээр төлөвлөн хэрэгжүүлж, авто замын тоосыг зориулалтын машин, техникээр цэвэрлэх, замын цас, мөсийг хүн амын эрүүл мэнд, байгаль орчинд сөрөг нөлөө багатай бодис ашиглан цэвэрлэж хэвшүүлэх.

4.5. Агаар, орчны бохирдлыг бууруулах үйл ажиллагааны удирдлага, зохицуулалт, санхүүжилтийг тодорхой болгож, агаар, орчны бохирдлыг бууруулахад чиглэсэн үйл ажиллагааг урамшуулах тогтолцоог бий болгох зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.5.1. “Агаарын бохирдлын эсрэг сан”-ын орлогыг агаар, орчны бохирдлыг бууруулахад чиглэсэн үр дүнтэй арга хэмжээнд зарцуулах;

4.5.2. Хот байгуулалт, ногоон байгууламжийн төлөвлөлтийг боловсронгуй болгох;

4.5.3. Агаарын бохирдол, тоосжилт, хөрсний бохирдол, хөл ургамлаас шалтгаалсан харшлын өвчлөлийг бууруулах, урьдчилан сэргийлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлнэ;

4.5.4. Хүний эрүүл мэнд, хүрээлэн байгаа орчинд ээлтэй, хэмнэлттэй, агаар, орчны бохирдлыг бууруулах болон цэвэрлэх, эрчим хүчний хэмнэлттэй дэвшилтэт технологи бүхий бүтээгдэхүүн үйлдвэрлэгч орон нутгийн иргэн, аж ахуйн нэгжийн үйл ажиллагааг дэмжих бодлого хэрэгжүүлнэ;

4.6. Орчны бохирдлыг бууруулахад иргэд, олон нийтийн оролцоо, үүрэг хариуцлагыг нэмэгдүүлж, эрүүл амьдрах зөв дадлыг төлөвшүүлэх, орчны чанарын хяналт-шинжилгээний чадавхыг бэхжүүлэн судалгаа, шинжилгээний ажлыг өргөжүүлэх зорилтын хүрээнд дараах арга хэмжээг авч хэрэгжүүлнэ:

4.6.1. Агаар, орчны бохирдлын эх үүсвэр, хор уршиг, сөрөг нөлөөллийн талаар олон нийтэд бодитой мэдээлэл өгч, зөв дадал хэвшилд сургах, иргэний байгаль орчныг хамгаалах журамт үүргийг таниулахад чиглэсэн сургалт, сурталчилгааны ажлыг зохион байгуулах;

4.6.2. Гэр хорооллын нутаг дэвсгэрт агаарын бохирдлын хяналт явуулж, хог хаягдал шатаах явдлыг зогсоож, энэ чиглэлээр зорилтот бүлэгт дэмжлэг үзүүлэх арга хэмжээг хэрэгжүүлэх;

4.6.3. Агаар, орчны бохирдлыг бууруулахад идэвх, санаачилгатай, дэмжиж ажилласан иргэн, аж ахуйн нэгж, байгууллагыг урамшуулах, үйл ажиллагааг нь сурталчлах;

4.6.4. Агаар, орчны бохирдлын улмаас хүний эрүүл мэндэд учруулж байгаа урт болон богино хугацааны сөрөг нөлөөллийг тандан судалж, эрсдэлээс хамгаалах, урьдчилан сэргийлэх арга барилыг төлөвшүүлж, агаар, орчны бохирдлын улмаас үүсэх өвчлөлийг бууруулах;

4.6.5. Гэр, байр, орон сууцны доторх агаарын бохирдлыг бууруулах, арилгахад чиглэсэн зөвлөмж гаргаж, олон нийтэд сурталчлах;

4.6.6. Агаар, орчны чанарын хяналтыг өргөжүүлэн энэ чиглэлийн хүний нөөцийн чадавхыг бэхжүүлэх,

4.6.7. Хот, суурин газарт агаарын бохирдлыг хянах суурин автомат харуулыг шинэчлэх, тоог нэмэгдүүлж, тасралтгүй ажиллагааг нь хангах;

4.6.8. Агаар, орчны бохирдуулж байгаа эх үүсвэр, хаягдлын тооллогыг чанаржуулж, бүртгэл, мэдээллийн цахим санг бүрдүүлэх;

Тав. Хөтөлбөрийн үр дүн, шалгуур үзүүлэлт.

5.1. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлснээр байгальд ээлтэй инженерийн дэд бүтцийн байгууламжийн чанар, хүртээмжийг сайжруулж, агаар, орчны бохирдуулагч эх үүсвэрийг багасган дулааны станц, дулааны цахилгаан станцаас бусад хэрэглээнд түүхий нүүрсийг хязгаарлаж, агаар, орчны бохирдлыг 25 хувиар бууруулна.

5.2. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг дүгнэхдээ 2020 оны жилийн эцсийн үзүүлэлтийг суурь үзүүлэлт болгон ашиглах бөгөөд хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг явц болон үр дүнг дараах шалгуур үзүүлэлтээр үнэлнэ:

№	Шалгуур үзүүлэлт	Нэгж	Суурь түвшин (он)	Зорилтот түвшин (он)		Хэрэгжүүлэх байгууллага	
			2020	2021	2024		
1.	Бохирдуулах бодисын бууралт (суурь үзүүлэлт 2020 оны дундаж)	PM2.5 тоосонцор	мкг/м ³	138	110	100	УЦУОШТ, СЗД
		PM10 тоосонцор	мкг/м ³	167	130	100	УЦУОШТ, СЗД
		Хүхэрлэг хий (SO ₂)	мкг/м ³	18	16	15	УЦУОШТ, СЗД
		Азотын давхар исэл	мкг/м ³	32	30	25	УЦУОШТ, СЗД
2.	Шөнийн цахилгаан эрчим хүчний хөнгөлөлтөд хамрагдсан гэр хорооллын хэрэглэгч	тоо	861	1200	5000	ЭХЗХ	
3.	220-380 кВт-ын чадалтай цахилгаан халаагуураар халаалтаа шийдвэрлэсэн өрх	тоо	861	1200	5000	ЭХЗХ	
4.	Цахилгаан эрчим хүчинд шинээр холбогдсон өрх	тоо	484	843	1270	ЭХЗХ	
5.	Түүхий нүүрсний хэрэглээг халж, сайжруулсан түлш хэрэглэх өрх	тоо	10306	10306	7306	СЗД	
6.	Сайжруулсан түлшний үйлдвэр	тоо	-	-	1	АЗДТГ, СЗД	
7.	Хэрэглэгчийг инженерийн төвлөрсөн хангамжид шилжүүлж, буулгасан халаалтын зуух	тоо	2	5	25	АЗДТГ, СЗД	
8.	Яндангийн шүүлтүүр суурилуулсан өрх, ААН, байгууллага	тоо	1	10	20	СЗДТГ, БОАЖГ, УЦУОШТ	
9.	Дэмжлэг авсан зорилтот бүлгийн өрх	тоо	20	95	300	АЗДТГ, ХХҮХ, СХ, СЗД	
10.	Инженерийн шугам сүлжээнд холбогдох техникийн боломж бүрдүүлэх гэр хорооллын өрх	Цэврийн шугамд	тоо	1622	1860	2430	АЗДТГ, Гүний Ус ХК
		Бохирын шугамд	тоо	891	1020	1330	АЗДТГ, Гүний-Ус ХК
		Дулааны шугамд	тоо	826	950	1240	АЗДТГ, ЭХЗХ
11.	Гэр хорооллын айл өрхийн орон сууцны хангамж, орон сууцанд шилжин орсон айл өрх	тоо	279	434	400	АЗДТГ, ГХБХБГ, ОСК	
12.	Сайжруулсан ариун цэврийн байгууламжид хамрагдсан төв суурин газрын хүн ам	хувь	12,5	15,0	20,0	АЗДТГ, ГХБХБГ, СЗДТГ, ГҮНИЙ УС ХК	
13.	Хийн түлшээр ажиллах авто тээврийн хэрэгсэл	тоо	90	102	150	АТТ, СЗДТГ	
14.	"Евро-5" стандартад нийцсэн шатахууны эзлэх хувь	Авто бензин	хувь	1,8	3,7	7,4	АТТ, СЗДТГ
		Дизель түлш	хувь	1,8	3,7	7,4	
15.	Хог хаягдлыг боловсруулах үйлдвэр	тоо	-	-	1	СЗДТГ, БОАЖГ	
16.	Амьсгалын тогтолцооны өвчний бууралт (1000 хүн ам тутамд эмнэлэгт хэвтэлтээр)	про-милль	25,6	25,0	24,0	ЭМГ	

17.	Зүрх судасны тогтолцооны өвчлөлийн бууралт (1000 хүн ам тутамд эмнэлэгт хэвтэлтээр)	про-милль	23,6	23,2	22,8	ЭМГ
18.	Уушгины хатгалгаа (1000 хүн ам тутамд эмнэлэгт хэвтэлтээр)	про-милль	15,1	15,0	14,0	ЭМГ
19.	Гэр хорооллын болон нийтийн эзэмшлийн нэмж зүлэгжүүлсэн талбай	га	9,9	12	15	БОАЖГ, СЗДТГ
20.	Хот, суурин газрын ногоон байгууламжийн талбай	Сум га	293	308	353	БОАЖГ, СЗДТГ

Зургаа. Хөтөлбөрийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагаанд шаардагдах хөрөнгө, санхүүжилтийн эх үүсвэр.

6.1. Хөтөлбөр, түүнийг хэрэгжүүлэх үйл ажиллагааны төлөвлөгөөнд тусгагдсан төсөл, арга хэмжээ, ажлыг дараах эх үүсвэрээс санхүүжүүлнэ:

- 6.1.1. Улсын болон орон нутгийн төсөв;
- 6.1.2. Агаар бохирдуулсны төлбөрийн орлого;
- 6.1.3. Ус бохирдуулсны төлбөрийн орлого;
- 6.1.4. Олон улсын байгууллага, хандивлагч орны зээл, тусламж;
- 6.1.5. Аж ахуйн нэгж, байгууллагын хөрөнгө;
- 6.1.6. Бусад эх үүсвэр.

Долоо. Хөтөлбөрийн удирдлага, зохион байгуулалт.

7.1. Хөтөлбөрийг орон нутгийн хэмжээнд хэрэгжүүлэх салбар дундын үйл ажиллагааг зохицуулах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих үүргийг сумдын Засаг даргын тамгын газар, аймгийн Байгаль орчин, аялал жуулчлалын газар, Газрын харилцаа, барилга, хот байгуулалтын газар, Ус цаг уур, орчны шинжилгээний төв, Авто тээврийн төв, Мэргэжлийн хяналтын газар, Эрүүл мэндийн газар, "Гүний Ус" ХК хамтран гүйцэтгэнэ.

7.2. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийг удирдан зохицуулах, хэрэгжилтэд нь хяналт тавих ажлыг аймгийн Засаг даргын Тамгын газар гүйцэтгэнэ

Найм. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн хяналт-шинжилгээ, үнэлгээ.

8.1. Хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн явцын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээг бүх шатны Засаг дарга байгаль орчны чиглэлийн байгууллагууд хамтран гүйцэтгэж үр дүн, тайланг аймгийн Засаг даргын Тамгын газарт хүргүүлнэ.

8.3. Аймгийн Засаг даргын Тамгын газар хөтөлбөрийн хэрэгжилтийн тайланг жил бүрийн эхний улиралд багтаан аймгийн Иргэдийн төлөөлөгчдийн хуралд танилцуулна.

8.4. Хөтөлбөрийн явцын хяналт-шинжилгээ, үнэлгээний дүгнэлт, зөвлөмжийг үндэслэн хөтөлбөрийн үйл ажиллагааны төлөвлөгөө, шалгуур үзүүлэлтэд холбогдох хууль, журамд заасны дагуу нэмэлт, өөрчлөлт оруулж болно.